

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

<p>Szerkesztőség, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény küldendő: Nagy-Péterfia-utca 977.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven. ELŐFIZETÉSI ÁR: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). HIRDETÉSEK DIJA: <i>Benn a lapban</i> egész oldal 8 frt, fél-oldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; <i>a borítékon</i> egész oldal 6 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 3 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt 50 kr, $\frac{1}{6}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél ár- engedmény adatik. Bélyeg-díj minden hirdetésnél külön 30 kr. Egyes szám ára 15 kr.</p>	<p>A kiadóhivatal kezelője RÓZSA SÁNDOR főisko- lai háznagy, kinek nevére inté- zendő a lap minden anyagi dol- gára s a külső hirdetésekre vonatkozó küldemény.</p>
---	---	--

Az elkeresztelési kérdés és a királyi Kuria.

A kir. Kuria I. büntető tanácsának elkeresztelési ügyben f. é. június 2-án hozott nagyjelentőségű ítéletéről röviden már megemlékeztünk ugyan; de vélemény nyilvánításunkkal mindaddig tartózkodnunk kellett, míg a hazai legfőbb bíróság ítélete eredeti szövegében nem álland előttünk.

A várva-várt alkalom megérkezett. A nagy horderejű ítélet ma már eredeti szövegében áll előttünk. Egyházi lapjainknak is tudomást kell venniük ezen fontos birói nyilatkozatról. Eredeti szövegében, egész terjedelmében közöljük azt, mert anyakönyvvezető lelkészeinknek ezen ítéletre június 2. óta mint alapokmányra kell tekinteniük, melyben hasonló elkeresztelési kérdéseknél követendő eljárásoknál a biztos kiindulási pontot valahára megtalálhatják, s mely az ingadozó alsóbb bírósági s közigazgatási eljárás tömkelegében ariadnei fonalat nyújt közéjük. Ezen birói ítéletet a törvényhozás újabb intézkedéseig oly erős várnak kell tekintenünk, mint a minőnek az ellentábor a kir. táblának ama dogmatizáló ítéletét annak idején tekintette, melyben a mint tudjuk, az lett kimondva, hogy a keresztség nem egyik vagy másik keresztyén egyházba, hanem általában a keresztyénységbe való felvételt jelenti.

Molnár János komáromi apát-plebános bűnügyéről van szó, kinek jobb sorsra érdemes viselkedése, a józanabb utódok előtt mindig példaként fog szolgálni arra nézve, hogy a törvényt tisztelő s hazáját és egyházát egyiránt szerető lekipasztornak milyenek — *nem* kell lennie. A nevezett apát-plebános ugyanis 3. rendbeli, a büntető törvénykönyv 480. §-ába ütköző *hivatali hatalommal való visszaélés vétségében*, továbbá 5. rendbeli, a vallás és közokt. minisz-

ternek 1890. febr. 26-án 10086. sz. a. kelt rendeletébe ütköző *kihágásban* mondatik ki bűnösnek, s vétségeért mindegyik vétség miatt 50 frt s így a 3 vétség miatt összesen 150 frt; a kihágások miatt pedig egyenkint 20 frt s így 5 rendbeli kihágás miatt 100 frt pénzbüntetésre ítéltetett.

A viselt hivatal elvesztésének kimondása azonban mellőztetett, valamint felmentetett a vizsgáló bíró megkeresésére megtagadott anyakönyvi kivonatokra nézve hivatali hatalommal való visszaélés vétsége miatt emelt vád alól is.

Az ítélet indokai úgy köz- mint magánjogi tekintetben kiváló jelentőségűek s a mélyebb tanulmányt megérdemlik.

A kuria első sorban azon kérdést vizsgálja, hogy a vallás és közoktatásügyi miniszter ismeretes rendelete *törvényes-e?* E rendelet ugyanis a kihágási büntető törvény 1. §-ára hivatkozással, az abban foglalt rendelkezések megszegését, *kihágásnak* minősíti s arra büntetést szab; ugyanezen törvényezikk 7. §-a pedig az 1 §. alapján kiadandó miniszteri rendeletre vonatkozólag kimondja, hogy *az a törvénnyel összeütköző intézkedést nem állapíthat meg.*

A vegyes házasságból származó gyermekek vallási hovatartozandósága iránt intézkedő magyarországi 1790/91. XXVI. és az erdélyi 1791. LVII. t. cikkek, bár tartalmukra nézve egymástól eltérnek — mondja az indokolás — de abban az alapelvben megegyeznek, hogy a gyermekek vallásának meghatározását mindketten kivonják a *szülők rendelkezése* alól s helyébe az *állam akaratát* állítják, a magyarországi törvény mind az által az alapelvtől eltérő azzal a kivétellel, miszerint megengedi, hogy a *nem katolikus apának fia gyermekei apjuk vallását követhetik.* (Erre nézve alább megjegyzést tenni bátorokunk.)

A törvényhozás 1868-ban sem tért el az eddig fennálló törvényeknek attól az elvétől, hogy a gyermek vallását nem a szülők akaratára, hanem a törvény állapítsa meg, s meg is állapította ezt, de most már az egyenjogúság alapján s a törvény *parancsoló jellegének* nagyobb nyomatókkal való kifejezéseül azt adta hozzá, hogy a törvénnyel ellenkező bármely szerződés stb. érvénytelen.

Midőn tehát a miniszteri rendelet azt czélozza, hogy a vegyes házasságból származó gyermekekre vonatkozó anyakönyv annál a lelkésznél vezettessék, a kinek felekezetéhez a gyermek az 1868. LIII. t. cz. 12. §. szerint tartozik, a törvénnyel ellentétben nem áll.

De nem áll ellentétben a miniszteri rendelet az 1827. XXIII. t. czikkkel sem, mely az anyakönyveket az *illető* lelképásztorok által rendeli vezetendőknek, mert „*illető* lelképásztor“ alatt ama törvény mást, mint azt a lelkészt nem érthette, a kinek felekezetéhez a gyermeknek tartozni kellett.

A rendelet törvényessége ellen felhozatik, hogy az a 12. §-ra büntető szankciót állapít meg, holott a törvényhozás a törvényt ily szankcióval felruházni nem akarta. Az indokolás szerint a rendelet tartalma megczáfolja azt, *mintha az a 12. §-t látná el büntető szankció-*

val. A rendelet a keresztelő lelkész *ténykedését*: a keresztelést, a kereszteltnek a *keresztelő lelkész anyakönyvébe bevezetését* érintetlenül hagyja, rendelkezése és tilalma a *keresztelő lelkésznek ama ténykedést követő magatartására* vonatkozik, kihágásnak az utóbbi magatartását minősíti.

Ennek kinyilvánítása után azt vizsgálja a legfőbb bíróság, hogy a miniszteri rendelet nem megy-e túl azon a körön, melyet az 1879. XL. t. cz. (a kihágási büntető törvény) 1. §-a végkikezdése, a kihágást állapító miniszteri rendelet elé szab. A miniszteri rendelet intézkedései — ez az indoklás eszmemenete — nyilván rendőri jelleggel bírnak, csupán oly praeventiv természetű intézkedéseket foglal az magában, melyek az ország lakosainak személyi állapota nyilván tartására s a nyilvántartás megzavarásának megelőzésére vonatkoznak. Hogy a tilalom vagy rendelkezés kibocsátásának joga csupán csak a *közbiztonsági* rendészet feladataira volna korlátozva, a mint azt oly sok oldalról hangoztatták, ezen megszorító értelmezést a Kuria el nem fogadja, mert ez ellen szól maga a törvény szövege keletkezésének története, meg a kihágásokról szóló büntető törvényczikk életbe léptetése után kifejtett gyakorlat is. A tárgy rokonságánál fogva fel is említi az indokolás az izraelita anyakönyv tárgyában kiadott 1885.

✧ TÁRCZA. ✧

A kathólikus népek jövője.*

Tanulmány a társadalmi s gazdasági élet köréből.

Írta: **Laveleye Emil**, a belga kir., a madridi, lissabonni akadémiák, a francia Institut tagja stb.

A 30. francia kiadás után fordította:

Dr. BARTHA BÉLA jogtanár.

— Jogositott magyar fordítás. —

I.

Sokat beszélnek mostanában a latin faj hanyatlásáról. Azt mondják, rohamosan sülyednek s a jövő a germán és szláv népeké.

Nem hiszem, hogy a latin népek az ereikben folyó vér miatt jutottak volna hanyatlóra, vagyis végzetes ok miatt, — mert egy nép sem változtathatja meg természetét, sem fizikai alkotását. Már pedig a történelem s a jelenkor eseményei azt mutatják, hogy a kathólikus népek nem haladnak oly gyorsan, mint azok, melyek

* A nagy belga nemzetgazdasági s politikai író eme remek tanulmánya még 1875. évben jelent meg a „Revue de Belgique“ben s oly roppant feltűnést keltett, hogy még ugyanazon évben megérte a harminczadik kiadást. Ez után készült, a kitünő szerző özvegyének engedelmével ez a fordítás, ki dr. Bartha Béla sárospataki jogtanárt férje összes műveinek lefordítására följogosította egy szép levélben, melyben áldást kér a magyar liberáliszmus és protestántizmus törekvéseire.

szakítottak e vallással s így az előbbieket, úgy látszik, az utóbbiak mögött maradnak. Ez a tény oly nyilvánvaló, hogy még a főpapok s francia közlönyük, az *Univers* is, folytonos szemrehányást tesznek miatta a hitetlen kathólikusoknak.

Különböző okok miatt nem tulajdoníthatom ezt a tagadhatatlan tény faji befolyásoknak.

Bizonyára a nemzetek sorsa részben fizikai alkotásuktól is függ. S ha végtelékig megyünk a különböző népek különböző sorsán, csak két okból magyarázhatjuk: a fajtól és a környezetből; az ember alkotásából egyrészt és másrészt a külső természet befolyás-, az éghajlatból, a drázi fe' és-, a föld ter. tekei-, a vidék külső jelleg a 'áplál zásból. De most, midőn oly kevert vérű nemzetekről van szó, mint az európai népek, melyek különböző is ugyanazon törzsből erednek, nagyon bajos a társadalmi tényeket csak némi tudományos bizonyossággal is a faj behatásából magyarázni ki.

Az angolok jobban tudják használni a parlamenti kormányformát s a politikai szabadságot. Vajjon a vér befolyása ez? Nem hiszem, mert a XVI. századig Franciaországban, Spanyolországban, Olaszországban körülbelől olyan volt a tartományi szabadság, mint Angliában. Egy jelentékeny különbség volt köztük: hogy Angliában központosított kormány s egyetlen parlament vala, mely elég erős volt arra, hogy dacoljon a királyi hatalommal. Mivel a normann hódítás Angliát egységessé tette, létrejöhett az egységes parlament is s mivel a királyi hatalom igen erőssé vált, a nemesség és polgári elem egyesült az ellene folytatott küzdelemben, míg másrészt magok közt is folytonos harcban állottak.

évi min. rendeletet, mely rendelet határozatainak részint az anyakönyvvezetők, részint magánfelek részéről történt megszegését *kihágásnak* nyilvánítja s mint ilyenre büntetést szab a nélkül, hogy e rendeletek törvényessége bármely részről kétségbe vonatott volna.

A vádlott apát-plebános terhére rótt cselekményekre áttérve, igazolva van, — mond az ítélet — hogy a vegyes házasságból származó, vádlott által keresztelt s anyakönyvbe vezetett gyermekeknek *anyakönyvi kivonatai kiadását* vádlott, a köz- és magánérdekek sérelmére, megtagadta.

Vádlott azonban az anyakönyvek vezetésére, azokból *kivonatok kiadására* vonatkozólag oly *közhivatalnoknak* lévén tekintendő, a ki állami közigazgatási teendői körében állami megbízatásánál fogva mindezekre kötelezve van: ezen cselekményei (a megtagadás értendő ez alatt) a hivatali hatalommal való visszaélés véttségét képezik.

A büntetés kiszabásánál mit tekintett a Kuria tulnyomó enyhítő körülménynek, továbbá, hogy a viselt hivatal elvesztésének kimondása miért volt mellőzendő, úgyszint a vizsgálóbíró felhívására megtagadott anyakönyvi kivonatok tekintetéből emelt hivatali hatalommal való visszaélés véttségének vádja alól miért volt vádlott

felmentendő, — az indokolás utolsó sorai mindezeket meggyőzőleg kimutatják, a külön ismeretetést ez okból feleslegesnek tartjuk. Ezekben láthatjuk a hazai legfőbb bíróság jogfelfogását, a törvénybe és miniszteri rendeletbe ütköző elkeresztelési jelen peres ügyben. Hogy ezen ítélet az ultramontán s az ezzel összeköttetésben levő körök részéről heves megtámadtatásnak van és lesz a jövőben is kitéve: azon legkevésbé se csudálkozunk; ez a jelenség az ítélet nagyjelentőségét és horderejét egy szemernyre se csökkentse előttünk. Ugyan micsoda sulylyal birhatna előttünk az oly egyének ellenkező nézete, kik a büntető tanács élén álló elnöknek azért, mivel az ítélet nincs inyökre, azt is szemére vetik, hogy ezelőtt a váltó és kereskedelmi törvényszék élén állott. Oly egyének tesznek efféle gunyos megjegyzéseket, a kik a primásnak ma is megadnák azt a helyet a Kuriánál, a melyet hajdan a hétszemélyes táblánál töltött be s a kir. táblákhoz ma is bejuttatnák — ad maiorem ecclesiae gloriam — a papi birákat!

Mi a miniszter ellen emelt azon vádat, hogy kérdéses rendeletével alkotmányos sértést követett el: kezdettől fogva tarthatatlannak tekintettük. A Kuria ítélete megdönthetlennül kimutatja annak törvényességét is. Ez, a feljajdulásokból úgy vesszük észre, sokaknak fáj. Igen termé-

Francia- és Angolország sorsa csak a XVI. századtól kezdve alakul át teljesen különbözővé, midőn a puritánok legyőzték a Stuartokat s midőn XIV. Lajos kiüszvén a reformáltakat Franciaországból, kiirtotta a helyi önkormányzat utolsó maradványait is s azokat az elemeket, melyek komolyan ellenszegülhettek volna az önkényes uralomnak.

Mikor azt látjuk, hogy a latin eredetű protestánsok tulszárnyalják a kathólikus germán népeket; midőn ugyanazon országban, ugyanazon nyelvű s eredetű népcsoportban azt észleljük, hogy a reformáltak gyorsabban és szabatosabban haladnak előre, mint a kathólikusok, akkor azt a felsőséget lehetetlen a vallásnak nem tulajdonítani.

Eme kérdések tanulmány isát sokan keverték felekezeti szenvedélyekkel s vallás-ellenes eljövetelekkel. Ideje van, hogy a fiziologus és természettudós szemlélődési módszerét s tudományos részrehajlatlanságát alkalmazzuk. A tények egyszerű konstatálásából megczáfolatlan következtetésekre juthatunk.

Kétségtelen, hogy a skótok és irek egyazon eredetűek. Mindkét népet hatalmuk alá hajtották az angolok. A XVI. századig Irland sokkal polgárosultabb volt, mint Skócia. A zöld Erin a középkor első felében a civilizáció tüzhelye, míg Skócia még a barbárok menedékhelye volt.

Mióta a reformációt elfogadták a skótok, még az angolokat is felülmulják. Az égalj és a talaj természete nem engedi ugyan, hogy Skócia is oly gazdag legyen, mint Angolország; de Macaulay konstatálja, hogy a XVII. század óta a skótok minden tekintetben tulszár-

nyalják az angolokat. Ellenben az ultramontánizmusnak hódoló Irland szegény, nyomorult, forradalmi szellem által dulva, úgy látszik, képtelen saját erejéből fölemelkedni.

S magában Irlandban is mily ellentét a kizárólagosan kathólikus Connaught s Ulster között, hol a protestantizmus az uralkodó.

Ulster az ipar és szorgalom gazdaggá tette, Connaught a legnagyobb emberi nyomor képét tárja elénk.

Nem fogok összehasonlítást tenni az Egyesült-Államok és Dél-Amerika államai, vagy északi és déli Európa népei között. Fölhozhatnák az égalj, vagy a faj okozta különbségeket. Gyertünk Svájcba s hasonlítsuk össze Neuchâtel, Waadt s Genf kantonok állapotát (különösen a kathólikus szavoyárdok nem rég történt beköltözése előtt) Lucern, Felső-Wallis s az erdősegi kantonok helyzetével. Az előbbieket messze felülhaladják az utóbbiakat a közoktatás-, irodalom-, szépművészetek-, ipar-, kereskedelem-, vagyonosság-, csín tekintetében, egyszóval a civilizáció minden ágában s minden irányában.

Az előbbieket latinok, de protestánsok; az utóbbiak germánok, de Rómának alávetve. E szerint a vallás és nem a faj szüli amazok felsőbbbségét.

De térjünk át most már Appenzell kantonra, melynek egész lakossága egyfajta, germán eredetű. A kathólikus belső Rhoden és a protestáns külső Rhoden közt ugyanazon ellentétet láthatjuk, mint Neuchâtel, Luzern és Uri kanton lakosai közt. Egyik részről tanultság, tevékenység, ipar, összeköttetések a külvilággal, s mind ennek folyományaként gazdagság. A másik részen

szetesen, mert hiszen a beteg testrészt érintése szokott fájni. A Kuria pedig nagyon beteg testrésze tette reá a kezét!

A főkérdés, szerintünk is, kezdettől fogva az volt, akarjuk-e az 1868. 53. t.-cz. 12. §-át fentartani, mely a vegyes házasságból született gyermekek vallási hovatartozandósága iránt, a szülők magán egyezkedését kizáróan, imperative intézkedett. Az országgyűlés legutóbb 1890-ben annak további fentartása, tehát a közjogi rend mellett nyilatkozott, tagjai közül még azok is, kik különben a törvény rendelkezéseit elvileg nem helyeselték. Maga Apponyi úgy nyilatkozott akkor: „ha az ország lakosai nagy része a 22 év óta érvényben levő alaptörvényben önmagára nézve sérelmet lát s annak módosításában a viszály veszedelmét látná, a módosítás által magát megtámadottnak tartaná, maga ez a tény súlylyal bir minden oly politikus előtt, ki az ország belbékéjét saját elvi álláspontjának minden áron való érvényesítése fölé helyezi.“ Ha tehát az országgyűlés a törvényt fentartani akarta, akkor a kormány, illetőleg a végrehajtó hatalom, nem engedhette meg, hogy azon alapelv, mely ebben a törvényben foglaltatik, a gyakorlati életben kijátszassék. Már pedig ki lett volna játszva, ha a kuriai ítéletben is annyira hangsúlyozott közjogi rend a szülők szabad

egyezkedésévé, tehát magánjogi renddé, változtatott volna át — a törvényhozáson kívül, csupán egy felekezet papságának a törvényt lábbal tipró rakoncátlansága által.

Döntő súlylyal bir az ítélet indokainak az a része, mely reá mutat arra, hogy midőn a miniszter rendeletét kibocsátotta s az ebben kimondott kihágást statuálta, csak azon *statutárius jogával élt*, melyet a törvény világosan megad neki; s meggyőző erővel hat az is, midőn kimutatja, hogy a *rendelet nem ment tul azon a czélon, mely az alkotott törvény hozatala alkalmával a törvényhozás előtt lebegett.*

Erős volt a vád, melyet az igazságügy-miniszter hangoztatott 1890. évben a képviselőházban, midőn a miniszteri rendelet törvényességét tagadóknak szemébe mondá: „hogy a rendeletet a legmerészebb s a legtávolabbról előkeresett érvekkel támadják meg, discreditálják, csakhogy indirecte igazat adhassanak azoknak, a kik annak ellenszegülnek és végrehajtását megtagadják.“ Most a Kuria, a politikus szenvedélyétől menten s épen ezért még nyomósabban mondja ki szintén azt, hogy a miniszteri rendelet érvényességéhez szó sem fér.

Az ország legfőbb bíróságának ezen nagy-jelentőségű nyilatkozata azonban nem csak a mesterségesen felizgatott, még dogmai jelszók-

tétlenség, a régihez való ragaszkodás, tudatlanság és szegénység.* A hol ugyanazon országban szemben áll a két felekezet egymással, a protestánsok mindenütt tevékenyebbek, szorgalmasabbak, takarékosabbak s következőleg gazdagabbak is, mint a katolikusok.

„Az Egyesült-Államokban, mondja Tocqueville, a katolikusok legnagyobb része szegény.“

Canadában a nagy vállalatok, az ipar, a kereskedelem, a városokban a főüzletek mind a protestánsok kezén vannak.

Audiganne, Franciaország munkásairól irt figyelemre méltó tanulmányában (Les Populations ouvrières de la France) kiemeli a protestánsok felsőbbségét az iparban s az ő tanúsága annál kevésbé gyanúsítható, mert ezt a felsőbbséget nem a protestánsizmusnak tu-

lajdonítja. „A nimesi munkások nagyobb része, különösen a tafotakészítők, katolikusok, míg az iparos és kereskedelmi főnökök, szóval a tőkészek általában reformált vallásuak.“

„Valahányszor egyazon család két ágra szakadt s az egyik megmaradt apái hitén, a másik az új tanok zászlója alá szegődött, észlelhetjük amannál a folyton növekvő szükségét, emennél a gyarapodó gazdagságot.“ „Mazametban, Dél-Franciaországban, mondja még Audiganne, az ipari vállalkozók, egy kivételével, mindnyájan protestánsok, míg a munkások tulnyomó része katolikus s ez utóbbiak kevésbé műveltek, mint a protestáns munkás családok.“

(Folyt. köv.)

* Hallgassuk meg Hepworth Dixont, kinek ítéletére bizonyára semmiféle felekezeti előítélet nem volt befolyással. Svájczról legújában kiadott művében ezeket mondja: „Hasonlítsanak össze egy protestáns kanton egy katolikkussal, pl. Appenzelt, külső Rhodent belső Rhodennel, s ha mindkettőt alaposan megismerték, mondják ki önmaguk az ítéletet. E két félkanton között époly nagy különbség van, mint Bern és Wallis között. A tartomány alsóbb részében igaz, fából vannak építve a falvak, de az egész csinos és tiszta. A falu közepén egy forráskút bugyog, melyből kedves patakoknak áradnak szét. Közvetlen közelében van a templom, a község háza s a népiskola. Mindegyik kis házat kert díszíti. Kuszó növények fedik a falakat, sőt majdnem mindenütt a tetőket is. Mindenfelől a szövőszékek zaját hallani: a fiúk dalolva mennek az iskolába. Az utcák tisztán vannak tartva, a vásárok árukkal gazdagon ellátva, az emberek, kikkel találkozunk, jól ruházkodnak. A hegyek közt ellenben mindenütt szegénység és pusztulás. Kevés lakossal találkozunk. A parasztok szét-szórt kunyhóikban laknak: a földszinten van az istálló, tehén-ól, disznó-ól; az emeleten a hálószobák, épúgy mint Biscayaban, vagy Navarrában. Ezek a kunyhók nagyon szilárdak, de durván, minden

csin nélkül vannak építve. Minden pásztor magánosan éldegél; társai-val csak a misén, az öklözködések alkalmával s a kocsmában találkozik. Mindenki tud írni, olvasni, mert svájciak, s alá vannak vetve a kantonbeli törvényeknek; de nem ismernek sem könyveket, sem újságokat; ritkán találhatunk egy-egy „szentek életére“, egy-egy népies újságra, hasznos házi szerek gyűjteményére, friss és érdekeltő újdonságok helyett. A protestáns fél-kanton napról-napra gazdagabb és népesebb lesz, a katolikus fél-kanton szegénységben és gyöngeségben sorvadoz. S ebben nincs is semmi esodálni való, mert az előbbi elfogad minden idegent, bárminő vallásu legyen; felkarol minden új eszmét, alkalmaz minden javítást a takácsmesterségben, mely gazdagságának forrása; ellenben az utóbbi bezárja kapuit mindenki előtt: bármely ország protestánsa előtt épúgy, mint a katolikusok előtt is, ha nem az ő kantonjában születtek; megtartja régi játékeit s ősdi ruházatát, épúgy műveli földjét, mint a középkorban, megüli ünnepeit s megtartja birokversenyeit; durva rozkenyérrel és savóval táplálkozik s szuverén megvetéssel nézi le az ipart, mely szomszédját gazdagga teszi.“

kal is felingerelt nagy közönségnek, hanem *a kath. hierarchiának is szól!* Egy szempillantás a püspöki kar memorandumaira, különösen pedig ennek a vegyes házasságból származó gyermekek vallási hovatartozandóságát tárgyaló I. fejezetére, s rögtön észreveszszük ezt. Mert hiszen mit kér ebben a római kath. főpapság? Az egyház s hívei, alkotmányilag biztosított jogainak megsértését hangoztatva — nem pusztán a rendeletnek, mint „*törvénytelennek*“ vizszojavonását, hanem ezzel az 1868. 53. t.-cikk módosítását is. Tehát a püspöki memorandumok szerint is „*törvénytelen*“ a szóban levő miniszteri rendelet! Valóban sajtászerű jelenség, mikor a *törvény végrehajtása* körül intézkedő miniszter *törvénytelenül* jár el, ellenben a mikor nemcsak a miniszter rendelete, hanem *a szentesített törvény ellen szegülő* alpapságra jóformán áldást osztogat néhány extravagáns főpap, ez, a törvény szempontjából kifogás alá nem eshetik!

A Kuria ítéletét ezek után lehetetlen a legnagyobb megnyugvással nem fogadnia annak, a kinek hite az ország legfőbb bíróságának pártatlanságában és függetlenségében még meg nem rendült! Nehezen irtuk le e szavakat; de a rimaszombati elkeresztelési perben a f. évi február elején hozott kuriai ítélet után, mely még a református vallású gyermek *meggyóntatásában, megáldoztatásában és megbérmálásában* sem talált „*áttérést*“, illetőleg „*átvételt*“ — már semmiféle téves birói cognitiót nem tartottunk lehetetlennek. Egyáltalában nem csudálkoztunk rajta, hogy Schlauch püspök (ma már biboros) a f. évi május 9-iki főrendiházban oly diadallal hirdeté, hogy a kuriai gyakorlat a kath. egyház felfogásával teljesen megegyezik s a rimaszombati perben hozott kuriai ítéletből szó szerint idézé ezen passust: megítélés tárgyát az nem képezi, minő vallási szertartásban és minő intenczióval (!) részesült az illető szülő vallásában született (!) 18. évet be nem töltött (!) egyén valamely lelkész részéről, hanem csakis az bírálandó meg, forog-e fenn oly cselekmény, mely az idézett 1868. 53. t.-cikkben az *áttérésre* nézve kijelölt eljárás szabályaiba ütközik“, — vagyis más szóval, a kath. egyház belső hitéletében szereplő többféle szentségnek, 18. évén alóli, nem római kath. egyén részére történt kiszolgáltatása nem törvényellenes cselekmény, mert mind ez nem átvétel, se nem áttérés, hanem csupán csak — „*gyóntatás*“, „*keresztelés*“, „*bérmálás*“, „*utolsó kenet*“ stb.

A gondviselés maga, úgy látszik, megsokalta már a jogászai gondolkodás ezen hanyatlását s „*megállj*“-t kiáltott azok felé, kik az erkölcsi világrend őrei is tartoznak lenni, nem-

csak a jogéletéi. Bízunk a¹ isteni gondviselésben! Higyjük a legjobbat, azt, hogy legfőbb bíróságunk: a Kuria, hű marad azon hozzá egyedül méltó felfogáshoz, mely a komáromi elkeresztelési perben hozott s ezen alkalommal méltatott ítéletében nyilvánult.

A porosz judikatura fenséges voltának igazolására szokták felemlíteni azon esetet, midőn az önkénykedésre hajlandó porosz királylyal szemben, a szomszéd molnár büszkén merte e szókat hangoztatni: „*Van még bíró Poroszországban.*“

Kivánjuk: legyenek hazánknak is ilyen bírái s nem olyanok, kikre az ország lakosai közül milliók azon szomorú gondolattal tekintenek, hogy az igazságszolgáltatásnál is az uralkodó egyház felekezeti érdekeit szolgálják.

Az ítélet többi részével, például, hogy a miniszteri rendelet akart-e büntető szankciót létrehozni a 12. §-ra vagy nem, nem foglalkozunk. Czáforgassák ezt — a politikusok. Az indokolásban azonban van egy igen fontos rész, melylyel épen nem lehet egyetértünk s ez az, a hol a magyarországi 1790/1. XXVI. és az erdélyrészi 1791. évi LVII. t.-cikknek a vegyes házasságból származó gyermekek vallási hovatartozandósága iránt hozott rendelkezései egymással szembe állítatnak. A hazai törvénynek a Kuria jelen ítéletében elfogadott magyarázata, igenis, elismerjük, magyarázata lehetett azoknak, *a kik a reversalisok körül követelt üzelmeiket annak idején a törvényesség mezeivel akarták elleplezni*; de tiszteletteljes vélekedésünk szerint soha sem volt és nem lehet ma sem azoké, a kik előtt a törvényhozás valódi szándéka nem volt rejtély. A törvény ugyanis, *mely a prot. egyházzal szemben nem indul ki a viszsonosság és egyenlőség elvéből* — azt rendeli, hogy a vegyes házasságból származott és származandó gyermekek, ha az *anya* r. kath., az ő vallását kövessék (t. i. minden nemi különbség nélkül), ha pedig az *anya* róm. kath., akkor csak a fiu-gyermekek követhetik (*sequi possunt*) atyjok vallását (*vagyis: a leányok nem követhetik atyjok vallását*). Ebből áll a törvény előtti egyenlőtlenség.

Vélekedésünk szerint minden más magyarázat csak derogációval történhetik. A mi pedig a bírónak a törvényhozás fölébe való kerülését jelentené. Nem „*kivételről*“ van a törvényben szó, a mint az ítélet indokolása tévesen állítja, hanem a jogegyenlőtlenség következetes keresztülviteléről, mert a jogegyenlőség és viszsonosság magaslatára az 1790/1. t.-hozás felemel. Hiszen ha ez nem ekkép állana, akkor a múlt századi magyar törvényhozás a *közjogi és magánjogi*

(szülői akarat) rendet együtt és egyszerre emelte volna elvé, a mit, kifogástalan törvénymagyarázat mellett, elfogadni semmi szin alatt nem szabad.

Különben ezen kérdés ma már ügyis csak történeti érdekekkel bír!

Dr. Kovács Sándor.

Curiai határozat.

A magyar királyi Curia határozata, mely vezércikkünk alapjául szolgál, így hangzik:

Hivatalos hatalommal visszaélés vétségei, továbbá a vallás- és közoktatásügyi miniszter 1890. február 26-án 10,086. sz. alatt kelt rendeletébe ütköző kihágások miatt vádolt Molnár János ellen a komáromi törvényszék előtt folyamatba tett s 1892. május 27-én 1741. sz. a., a győri kir. tábla általi pedig a kir. ügyésznek és vádlott felebbezésére 1892. november 2-án 2129. sz. a. elintéztet bünvádi ügyet, ugyancsak további felebbezés folytán, 1893. június 2-án tartott ülésében vizsgálat alá vevén, következő ítéletet hozott:

Mindkét alsóbbfoku bírósági ítélet részben megváltoztatik, vádlott 3 rendbeli, a büntetőtörvénykönyv 480. §-ába ütköző hivatali hatalommal való visszaélés vétségében, továbbá 5 rendbeli a vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1890. február 26-án 10,086. szám alatt kelt rendeletébe ütköző kihágásban mondatik ki bűnösnek, a hivatali hatalommal való visszaélés vétsége miatt a büntetőtörvénykönyv 480. és 102. §-ok alapján, a 92. §. alkalmazásával mindegyik vétség miatt 50 forint s így a 3 vétség miatt összesen 150 forint, a miniszteri rendeletbe ütköző kihágások miatt ezen rendelet 4. pontja alapján egyenkint 20 forint s így 5 rendbeli kihágás miatt 100 forint pénzbüntetésre ítéltetik, mely pénzbüntetések 15 nap alatt, végrehajtás terhe mellett fizetendők és az 1891. XXVIII. törvénycikk kijelölt czélra fordítandók, behajthatatlanság esetében pedig a hivatali hatalommal való visszaélés vétségei miatt megállapított pénzbüntetések 10 forintonkint 1—1 napi fogházra, a miniszteri rendeletbe ütköző kihágások miatt megállapított pénzbüntetések 10 forintonkint 1—1 napi elzárásra változtatandók át.

A viselt hivatal elvesztésének kimondása mellőztetik. A vizsgálóbíró megkeresésére megtagadott anyakönyvi kivonatokra nézve hivatali hatalommal való visszaélés vétsége miatt emelt vád alól vádlott felmentetik.

A büntügyi költségek iránt való rendelkezésre nézve a királyi tábla ítélete helybenhagyatik.

Indokok: A királyi táblának vádlott beismerésével és az eljárás adataival megegyező ténybeli megállapításai a királyi Curia részéről is helyeseknek ismertetnek fel.

Az ügy elbírálásánál első sorban megoldandó az a kérdés, törvényes-e a vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1890. február 26-án 10,086. szám alatt kelt rendeletere, mely tekintettel az 1868. LIII. törvénycikk 12. §. rendelkezésére, a vegyes házasságból származó gyermekekre vonatkozó anyakönyv vezetése iránt intézkedik.

E rendelet az 1879. XL. törvénycikk 1. §-ára való hivatkozással az abban foglalt rendelkezések megszegését kihágásnak minősíti és arra büntetést szab.

A most felhívott törvénycikk 7. §-a az 1. §. alapján kiadott miniszteri rendeletre vonatkozólag kimondja, hogy az a törvényvel összeütköző intézkedést nem állapíthat meg.

Megvizsgálandó tehát, hogy a kérdéses miniszteri rendelet, a mennyiben arra czélzó intézkedést tesz, hogy midőn a lelkész vegyes házasságból származó oly gyermeket keresztele meg, ki az 1868. LIII. törvénycikk 12. §. rendelkezése szerint más hitvalláshoz tartozik, a kereszteleési bizonylat az illetékes lelkész kezeihez jusson s az ily gyermekekre vonatkozó anyakönyvvezetés és az azzal összefüggő további ténykedés az utóbbi lelkésznel történjék, összeütközik-e az 1868. LIII. törvénycikk 12. §. rendelkezésével?

Mielőtt 1868-ban a törvényhozás a vegyes házasságból származó gyermekek vallási hovatartozandósága iránt intézkedett, a magyar állam területén e törvény körül két egymástól tartalmilag eltérő törvény volt hatályban.

A szoros értelemben vett Magyarországon 1790/91. XXVI. törvénycikk és az ország erdélyi részében az 1791. LVII. törvénycikk.

Az előbbi törvény a vegyes házasságból származó gyermekekre nézve parancsolólag kimondja, hogy azok a katolikus vallást tartoznak követni és e szabály alól azt az egy kivételt engedi, hogy ha az anya katolikus, a fiugyermekek az anya vallását követhetik.

Az utóbbi, vagyis az erdélyi törvény hasonlólag parancsolólag állapítja meg, hogy a vegyes házasságból származó gyermekek közül a fiúk az apa, a leányok az anya vallását tartoznak követni, a törvény parancsoló jellegének kiemelésül hozzáadva azt, hogy az azzal ellenkező szerződések hatálytalan nem bírnak.

A két törvény tehát, bár tartalmára nézve egymástól eltér, de abban mint alapelvben megegyezik, hogy mindkettő a vegyes házasságból származó gyermekek vallásának meghatározását kivonja a szülők rendelkezése alól s helyébe az állam akaratát állítja; a magyarországi törvény mindazonáltal az alapelvtől eltérő azzal a kivétellel, miszerint megengedi, hogy a nem katolikus apának fiugyermekei apjuk vallását követhetik.

Az 1868-ban a vallásfelekezetek közti viszonyok rendezése iránt benyújtott kormányjavaslat 13. §-a a vegyes házasságból származó gyermekek vallása iránt más, az akkor érvényben volt fentvázolt törvényeknek vezérelvétől eltérő alapon akként kívánt intézkedni, hogy ily gyermekek vallása iránt a szülők akaratát legyen irányadó.

A törvényhozás azonban nem tért el az eddig érvényben volt törvényeknek attól az elvétől, hogy a gyermekek vallását nem a szülők akaratát, hanem a törvény állapítsa meg.

Igy keletkezett az 1868. LIII. törvénycikk 12. §-a, mely szem előtt tartva a vallásfelekezeteknek az 1848. XX. törvénycikkben megállapított egyenjogúságát, kimondja, hogy a vegyes házasságból származó gyermekek közül a fiúk atyjoknak, a leányok anyjoknak vallását követik és a törvény parancsoló jellegének nagyobb nyomatékul való kifejezésül hozzáadja, hogy a törvényvel ellenkező bármely szerződés, téfitvény, vagy rendelkezés érvénytelen.

Tekintve már egyrészt a törvény parancsoló rendelkezését, másrészt azt, hogy e törvény nemcsak egyeseknek a vallásra vonatkozó viszonyait, hanem maguk a vallásfelekezetek közti viszonyokat is szabályozza s tekintve továbbá azt, hogy az anyakönyvek a felekezeteknek képezik tulajdonát és arra is szolgálnak, hogy ezek saját híveiknek viszonyait nyilvántartsák, nem forog fenn kétség az iránt, hogy a miniszteri rendelet, melynek intézkedései azt czélozzák, hogy a vegyes házasságból származó gyermekekre vonatkozó anyakönyv annál

a lelkésznél vezetessék, a kinek a felekezetéhez a gyermek az 1868: LIII. törvénycikk 12. §-a szerint tartozik, a törvénynyel ellentétben nem áll.

Éppen azért nem áll ellentétben a miniszteri rendelet az 1827. XXIII. törvénycikkkel sem, mely az anyakönyveket az illető lelképásztorok által rendeli vezetendőknek, mert miután Magyarországon a vegyes házasságból származó gyermekek vallása iránt e törvény hozatala idejében is, miként ez fent már kifejtetett, az 1790/91. XXVI. törvénycikk parancsoló módon intézkedett és miután a törvényhozás az anyakönyvek körüli intézkedéseinél csak abból a feltevésből indulhatott ki, hogy a vegyes házasságból származó gyermekekre vonatkozó anyakönyvvezetés a helyi viszonyok által netán előidézett, egyes kivételes esetektől eltekintve, a most idézett törvénycikkkel összhangzásban áll, az illető lelki pásztor alatt ama törvényt más, mint azt a lelkészt nem érthette, a kinek felekezetéhez a gyermeknek tartozni kellett.

A rendelet törvényessége ellen felhozatik még, hogy az az 1868: LIII. törvénycikk 12. §-ra büntető szankciót állapít meg, holott a törvényhozás a törvényt ily szankcióval felruházni nem akarta, míg másfelől az állítatik, hogy ama törvényt az 1879: XL. törvénycikk 53. §-a ily szankcióval már ellátta.

A jelenbűnügy keretén kívül esik az utóbbi vélemény helyességét bírálat tárgyává tenni.

A rendelet tartalma azonban megczáfolja azt, mintha az az 1868: LIII. törvénycikk 12. §-át látná el büntető szankcióval. A rendelet a keresztelő lelkész ténykedését, a keresztelést, a kereszteltnek a keresztelő lelkész anyakönyvébe bevezetését érintetlenül hagyja, rendelkezése és tilalma a keresztelő lelkésznek ama ténykedést követő magatartására vonatkozik, kihágásnak az utóbbi magatartását minősíti, azt rendeli büntettetni, mindez pedig éppen nem jelenti azt, hogy az által az előbb idézett törvény helyezettnek büntető szankció alá.

A miniszteri rendelet törvényessége elbírálásánál megvizsgálendő továbbá az, nem megy-e túl azon a körön, a melyet az 1879: XL. törvénycikk 1. §-a végkikezdése a kihágást állapító miniszteri rendeletnek kiszab.

Az idézett törvény e tekintetben azt határozza, hogy a miniszteri rendelet csupán valamely rendőri tilalomnak vagy rendelkezésnek megszegését minősítheti kihágásnak.

A szóban forgó rendelet intézkedései azonban nyilván rendőri jelleggel bírnak, ugyanis az anyakönyvek rendeltetése állami szempontból az ország lakosainak személyi állapotára vonatkozó adatoknak és ezek között a számos jogviszonyra befolyással bíró vallásfelekezeti hovatartozandóságnak nyilvántartása, a rendelet pedig csak oly praeventív természetű intézkedéseket foglal magában, melyek e nyilvántartás megzavarásának megelőzésére irányulnak.

A rendelet törvényessége ellen az itt tárgyalt szempontból emelt kifogás voltaképpen arra alapítatik, hogy az nem közbiztonsági rendőri intézkedést tartalmaz és azért hágja át a törvény által felállított korlátot.

Azonban a törvénynek szavai azt a megszorítást, hogy a tilalom vagy rendelkezés kibocsátásának joga a közbiztonsági rendészet feladataira volna korlátozva, nem tartalmazza.

A rendészet feladatai felölelik a közigazgatás minden ágában a törvények által megállapított rendnek, a közrendnek megzavarása elleni óvó intézkedéseket s midőn a törvény szavai általánosságban rendőri tilalomról, rendelkezésekről szólnak, semmikép sincs indokoiva a

törvényt, a rendészet által oltalmazandó egyéb nagy és fontos érdekek rovására, a fent kijelölt módon megszorítólag értelmezni.

De ily megszorító értelmezésnek jogosultsága ellen szólt a törvény szövege keletkezésének története is.

A törvény alapjául szolgáló törvényjavaslat, mely a rendészet minden ágára kiterjedő kihágásokat állapított meg és ezeken felül valóságos jogsértő cselekményeket is kihágásoknak minősített, a törvény címében azt mint rendőri kihágásokról szóló büntető törvénykönyvet jelezte, az 1879: XL. törvénycikk 1. szakasza végkikezdésében foglalt korlátozást azonban nem tartalmazta.

A képviselőház igazságügyi bizottsága a törvény címénél a rendőri jelzöt kihagyta és helyette a törvényjavaslat 1. szakaszát a törvénybe is átment s az itt tárgyalt korlátozást tartalmazó végkikezdéssel megtoldotta, jelentésében azonban e változtatást korántsem azzal indokolta, hogy ez által a miniszteri rendelet köre is a közbiztonsági rendészet terére szoríttassék, hanem egyedül azzal, hogy miután a törvényjavaslat másnemű (nem rendőri természetű) cselekményeket is minősít kihágásnak, a törvény címénél a rendőri jelző kihagyatván, a rendeletek terjedelmének szűkebb korlátai kifejezetten legyenek megállapítva.

És ellene szólt a törvény megszorító értelmezésének az 1879. XL. törvénycikk életbeléptetése után kifejtett gyakorlat is.

A Rendeletek Tárának tanúsága szerint e törvény hatálya alatt és az 1890. február 20-iki vallás- és közoktatási miniszteri rendelet kibocsátását megelőzőleg számos miniszteri rendelet adatott és hirdettetett ki, mely a közbiztonsági rendészet körén kívül a közigazgatás különféle ágaiban a közrend megóvását célzó intézkedéseket tartalmaz és kihágásokat állapít meg a nélkül, hogy e rendeletek törvényessége bárhol kétségbe vonatott volna, e rendeletek közül a tárgy rokonságánál fogva elég e helyütt felemlíteni a vallás- és közoktatási miniszternek 1885. évi november hó 13-án 1924. szám alatt az izraelita anyakönyv vezetése tárgyában kiadott rendeletét, mely rendelet határozatainak részint az anyakönyvvezetők, részint magánfelek részéről történt megszegését kihágásnak nyilvánítja s mint ilyenre büntetést szab.

Mindezeknél fogva a többször felhívott miniszteri rendeletnek törvényessége elismerendő volt.

Áttérve a vádlottnak terhére rótt cselekményekre, igazolva van, hogy Horváth István, Hírán György és Hafcsék Károlynak vegyes házasságból származó, vádlott által keresztelt s anyakönyvbe vezetett gyermekeiknek anyakönyvi kivonatai kiadását a köz- és magánérdekek sérelmére megtagadta.

Vádlottnak ezen külön akarati elhatározásából származó cselekményei a büntető törvénykönyv 480. §-ába ütköző három rendbeli hivatali hatalommal való visszaélés vétségét képezik s ebben volt vétkesnek kimondandó.

Az 1827. XXIII. törvénycikk ugyanis az anyakönyvvezető lelkész köteletségévé teszi, az anyakönyvből az érdekelteknek kivonatokat kiszolgáltatni.

A büntető törvénykönyv 397. §-nak rendelkezése szerint vádlott az anyakönyvek vezetésére, azokból kivonatok kiadására vonatkozólag közhivatalnoknak tekintendő, de közhivatalnoknak tekintendő a büntető törvénykönyv 461. §-a alapján is, mert az anyakönyvvezetés állami közigazgatási teendőt képez s az azt teljesítő lelkész e tekintetben állami megbízatásánál fogva is kötelezve van.

Nem volt figyelembe vehető vádlottnak az a vé-

dekezése, hogy ő a kivonatok kiadását azért tagadta meg, mert őt azok kiadásától a sokszor említett 1890. évi február 26-iki miniszteri rendelet eltiltja, mert e rendelet 3. pontja szerint a kivonatok kiadásának tilalma nyilván azon anyakönyvekre vonatkozik, a melyekből a rendelet 1. pontja értelmében a kereszteleési bizonylat az illető lelkésznek átküldetett s ezen átküldése a 2. pont szerint az anyakönyvekben följegyeztetett. Már pedig vádolt saját beismerése szerint az itt tárgyalt esetekben a kereszteleési bizonylat átküldését megtagadta s ez által az anyakönyvnek az illetékes lelkész által eszközözendő további kezelését lehetetlenné tette, e magatartása következtében tehát őt a kivonatok kiadása körül fennálló törvény szerinti kötelessége alól feloldottnak tekinteni nem lehet.

E három rendbeli vétségére vonatkozólag a büntetés kiszabásánál a királyi Curia a büntető törvénykönyv 92. §-át alkalmazandónak találta, annál a tulnyomó enyhítő körülménynél fogva, hogy vádolt a terhére rótt cselekményeket a vegyes házasságból származó gyermekeknek felekezeti hovatartozása körül felmerült konverziák hatása alatt, izgatott lelki állapotban követte el.

A viselt hivatal elvesztésének kimondása mellőzendő volt, mert vádolt, miként ez már fent kifejtetett, az anyakönyvvezetés körül megbízatás folytán állami közigazgatási teendőket teljesít ugyan, s ezen vonatkozásban közhivatalnoknak tekintendő, közhivatalt azonban a büntető törvénykönyv 55. §. 1. pontjának meghatározása szerint nem visel, a minthogy a büntető törvénykönyv 399. §-a is a különben hivatalvesztés súlya alá eső cselekményeknél az anyakönyveket vezető személyekre vonatkozólag a viselt hivatal elvesztését mellőzi.

Felmentendő volt azonban vádolt a vizsgálóbíró felhívására megtagadott anyakönyvi kivonatok tekintetéből emelt hivatali hatalommal való visszaélés vétségének vádjá alól azért, mert a vizsgálóbírónak hivatali hatalmánál fogva módjában állott felhívásának foganatot szerezni, a kivonatok kiadásának vádolt részéről történt egyszerű megtagadása tehát semminemű hatálylyal nem bírhatott s azért a büntető törvénykönyv 480. §-ának súlya alá nem vonható.

Az alsóbirósági ítéletekben felsorolt öt esetben vádolt beigazoltan a kereszteleési bizonylatnak az illetékes lelkészhez való átküldését megtagadván s e megtagadás mindannyiszor külön akarati elhatározás folyománya lévén, vádolt az ítélet tartalma szerint a miniszteri rendeletben megállapított öt rendbeli kihágásban vétkesnek kimondandó és a rendelet alapján bűnösségének megfelelő pénzbüntetésre volt ítélandó.

A bűnügyi költséget illetőleg a kir. ítélőtábla ítélete indokainál fogva volt helybenhagyandó.

Budapest, 1893. június 2.

K Ö Z É L E T Ü N K .

Lelkészi értekezet.

A szatmári ev. ref. egyházmegye „Tiszavidéki lelkészi köre“ f. hó 14-én tartotta vándorgyűlését, meghívás folytán — Kömöröben, 12 tag részvételével.

Az értekezet belkörü s általánosabb érdekű tárgyak körül forgott. Amazokra nézve, egyszerű felsorolásukkal eleget vélek tenni tudósítói tisztemnek. Tehát: Bélteky Albert elnök magvas, históriai reminiscenciákkal teljes,

az értekezet tárgyait jelző megnyitó beszéde, egész terjedelmében jegyzőkönyvileg örökítettett. A kör jegyzőjéül Kovács Lajos megválasztott; az üresedésben levő tagsági helyekre a jelentkező Csiszár István és Kassay Béla lelkészek felvételtek. A „Szamosháti lelkészi kör“ megalakulása feletti örömmek kifejezés adatott s körünkhöz hozzájárulás végett áttett s alább jelendő indítványai nagyrésztben változatlanul elfogadtattak.

A közérdekebb mozzanatok közül első helyen kell említenem az értekezet összegyűlésének egyik fő motívumát: az esperesileg minden egyházban készített rendelt családkönyv rovatainak megállapítását. Több kész minták közül a makói egyházban használt „családív“ találtatott legezlszerűbbnek s az, kibővíve a Kiss Bertalan tagtárs módosításával, az egyházmegyei közgyűlésnek elfogadás, megkészítés és kötelezővé tétel végett ajánlatik. E családív rovatai volnának: Sorszám, családtagok neve és állapota, születés-, konfirmálás-, esketés-, halálozás ideje, vonatkozási szám, jegyzet. Hasonlag elfogadás, elkészítés és kötelezővé tétel végett ajánlatik egyházmegyei közgyűlésnek, a hajdu-böszörményi egyházban használt „Családkönyv“ is.

A „Szamosmelléki lelkészi kör“-nek körünkhöz áttett indítványai közül:

1. az, hogy a szatmári egyházmegye lelkészei évenként egyszer egyetemes lelkészi értekezetre gyűljenek össze: — saját körünk gyülekezési fenálló gyakorlatának érintetlen hagyásával — elfogadtatik;

2. hogy minden egyházban parochiális könyvtár állítsanak fel, melyre a lelkész, tanító egyház évenként bizonyos összeget fordítsanak, elvileg elfogadtatott, megvitatása az egyetemes értekezetnek tartatván fenn;

3. hogy minden egyházban vezessen a lelkész egy naplót az egyház történetéről, írja be abba az évi fontosabb eseményeket, hogy a napló későbbi korban mint közvetlen forrás felhasználható legyen a historikusok által, helyesléssel elfogadtatott; kimondván s elfogadás végett a „Szamosmelléki lelkészi kör“-nek is ajánlván e mellett az értekezet, hogy minden év naplója jelentés alakjában a következő év elején közgyűlés előtt olvassassék fel, s ha nem volna külön könyvbe bejegyezve, annak jegyzőkönyvébe vezetessék be;

4. hogy a köznapi isteni tiszteletek minden nap reggelén megtartassanak még ott is, hol a templomot nem látogatják s az iskolás gyermekek legalább megjelenjenek azon, tudomásul vétetik, a mennyiben körünk ez értelemben már régebben intézkedett;

5. a lelkészi gyámintézet megerősítése czéljából behozassék-e a *perzentuális* önmegadóztatás vagy megvárassék az országos lelkészi gyámintézet megalakulása? e kérdésre a „Szamosmelléki lelkészi kör“ kimondja, hogy bár lelkészi gyámintézetünk megerősítésének kérdésével az orsz. papi gyámintézet megalakulása előtt és mellett foglalkozni óhajt, mégis nem akar e tekintetben az egyházmegyei közgyűlés által kiküldött bizottság munkálatának elébe vágni; annyit azonban határozottan kifejez, hogy a lelkészi fizetések utáni *perzentuális* évi díj fizetésének eszméjét elvben pártolja és hogy a gyámintézeti alapszabályok azon pontjának, mely szerint a gyámintézeti tőke kamatai mind behajtandók és a segélyezendők között teljesen kiosztandók, — szigoru végrehajtását kívánja. E véleményhez értekezetünk is csatlakozott, az önmegadóztatás módjára nézve azonban állást nem foglalt, szabadon hagyva az utat minden tagja előtt nézetének az egyetemes gyámintézeti gyűlésen adhatni kifejezést.

6. A vallásszabadság törvénybe iktatásával a lelkesi működés hatványozásának, a belmissió felkarolásának s a lelkes társadalmi munkásságának kérdését a „Szamosmelléki kör“ az egyházmegyei közgyűlés tanácskozása és határozata alá óhajtja bocsátani; értekezletünk ezzel szemben minden hatósági intézkedést céltalannak tartva, — egyedül a papi prudenciától remél eredményt.

Legkiemelkedőbb mozzanata volt értekezletünknek kétségen kívül a Varga Lajos és Kiss Bertalan tagtársak által tartott 2 felolvasás.

Amaz „A zsidók recepcziója és a mi álláspontunk“ címén értekezett, a liberálizmus s a keresztyénség valódi lényegének szempontjából. Találóan jellemezte a zsidók recipiálását ellenző, hatalmukat féltő s fanatizmussal telt ultramontanok magatartásának valódi indokait s megczáfolva — szentirási helyekre s a nagy német költő: Lessingre hivatkozással — azon felfogást, hogy a keresztyén vallásról a zsidóra áttérés a valódi keresztyénség szempontjából visszaesés volna, értekezésének végeredményeül a mi álláspontunkból örömmel üdvözlendőnek tartja a zsidók recepcziójáról szóló törvényjavaslatot.

Kiss Bertalan tagtárs, a beregi esperesválasztásból kifolyólag rámutat a törvény hiányos voltára. Míg ugyanis a 147. §. g) pontja az esperesválasztás esetében minden fentartás nélkül sorozza az egyházmegyei gondnok jog- és hatáskörébe tartozónak a szavazás elrendelését; addig a 43. §. d) pontja a megürült egyházmegyei hivatalok, tehát az esperesi hivatal betöltése feletti intézkedést is az egyházmegyei közgyűlés teendőjéül tartja fenn. S egyáltalában nem óhajtana az értekező, hogy a beregi gondnoknak az egyházkerületi közgyűlés által is megerősített kezeltívája precedensül szolgálja. Javasolja azért, hogy az értekező indítványozza az egyházmegyei közgyűlésen azt, hogy a fokozatos felsőbb hatóságok útján hasson oda, hogy a törvény szabatosabbá, világosabbá tétessék oly értelemben, melynél fogva az esperesválasztás esetében is várja be a gondnok mindig az egyházmegyei közgyűlés intézkedését s a szerint járjon el; annyival is inkább, mert minden egyházmegyei hivatalnak s így a gondnokságnak betöltésénél is ez a törvényes gyakorlat; de különben is a nyilvánosság e részben mindig is kívánatos s a közügynek csak hasznára lehet.

Az alapos, kiváló nyelvezetű és kritikájú, nagy élvezetet nyújtott, figyelemmel hallgatott és éljenzéssel jutalmazott felolvasásokért mindkét tagtársnak szívesen fejezte ki köszönetét az értekező s az utóbbi indítványt az egyházmegyének elfogadásra ajánlja.

Nem zárhatom be tudósításomat a nélkül, hogy az értekezőnek helyet adó s annak tagjait vendégszeretettel fogadott s ellátott Kormány Bertalan kömörői lelkes-társunknak és kedves nejének szívességükért a nyilvánosság előtt is köszönetet ne mondjak.

Kovács Lajos,
ev. ref. lelkes.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Lapunk ezen évfolyamának második félévére előfizetést hirdetünk.

Előfizetési ár egy évre 6 frt, egy fél évre 3 frt, egy negyed évre 1 frt 50 kr.

Programmunk ismeretes, s erről azok után is, a miket a múlt számban elmondottunk, ismételtén sokat írni nem akarunk.

Szerkesztői függettségünket a mint megőriztük eddig, bizonyára meg fogjuk őrizni ezután is. Hű ellenőrzői akarunk lenni az egyházi és iskolai élet folyamában haladó eseményeknek, s a reánk tartozó dolgokban mindig helyes irányt óhajtunk jelölni a közvéleménynek.

Kérjük úgy az erkölcsi, mint a szellemi és az anyagi támogatást, tehát az előfizetések megújítását is.

Kérjük egyszersmind a múlt évekről való hátrálékosainkat tartozásaik elvalahára kiegyenlítésére. Szerkesztőség.

— Debreczeni főiskolánkban az érettségi vizsgálatok június 24-én végződtek be. Szóbeli vizsgálatra bocsátott 57 ifju, kik közül 4-en jeles, 13-an pedig jó eredménnyel tették le vizsgálatukat. Egyszerűen érett 28, míg két hónapra 8, egy évre pedig 3 ifju vettett vissza.

— Laveleye jeles belga írónak lapunk tárczájában megjelenő dolgozatára felhívjuk olvasóink becses figyelmét A tárgy, a melyről ebben szó van, mostani viszonyaink között aktuális jelentőséggel bír, s mindnyájunkat érdekelhet az, hogy egy ilyen kiváló tudós és író, a milyennek Laveleyet világszerte ismerik, hogyan gondolkozik a katolikus népek jövője felől. L. mély vallásos érzésű, de liberális és nemes szellem — kitűnik ez közleményünkéből is. Egy másik munkájában többek közt a vallásosságnak az államéletre való hatásával foglalkozva, *veszélyes tévedésnek* nyilvánítja egy francia írónak (De Tracy) azt az állítását, hogy „minél kevesebb erővel bírnak a vallásos érzelmek valamely országban, annál erényesebbek, boldogabbak, szabadabbak és békeszeretőbbek ott az emberek.“ Ellenkezőleg azt állítja L., hogy az Amerikai Egyesült Államok ereje a puritánok mély vallásos szelleméből származik; hogy a queux (koldusok) hite alapította a németalföldi dicső köztársaságot. Hivatkozik Svájcra, mely egyike a legvallásosabb és felvilágosultabb országoknak. Végül azt mondja, hogy „*erkölcsök nélkül nincs szabadság s vallás nélkül nincsenek erkölcsök; ezt bizonyítja a történelem.*“ A baj L. szerint csak az, hogy a róm. egyház anathema alá vetvén az újkori szabadságot, a népek kénytelenek küzdeni az egyház ellen. Nagy baj; de legalább arra kellene törekedni, hogy a vallásos érzést megmentsek, akár a filozófia segélye, akár a szabadságnak kedvező kultusz elfogadása által. L. egyénisége annyival inkább érdekelhet minket, mert hazánkat s a magyar népet szerette és nagyra becsülte. Alig írt valaki több melegséggel és elismeréssel Deák Ferenczről, mint ő; egy nagyobb dolgozatának (L'Allemagne depuis la guerre de 1806.) egyik terjedelmes és önálló szakaszát szentelte Deáknak, a mely Szász Károly fordításában külön füzetben magyarul is megjelent 1869-ben. Ismételve azzal a sokat mondó állítással jellemzi nemzetünket, hogy „*a magyar ember szívében a hazaszeretet minden egyéb érzelem felett túlnyomó.*“ E dolgozata, melynek közlését dr. Bartha Béla jeles munkatársunk fordításában és szívességéből most megkezdettük, a protestantizmus dicsőítése. Azt hisszük azért, hogy t. olvasóinknak teszünk szolgálatot a szellemes és lebilincselő modorban írott cikk közlése által, mely már 1876-ban 30 kiadást ért s német nyelvre is régen lefordított.

— A tanítóképző intézetek részére készített tanterv az orsz. közoktatási tanács elébe került, de részletes tárgyalás alá még nem vétetett azon okból, hogy a szakférfiaknak alkalom nyujtassék a munkálat előleges tanulmányozására. Ez okból a tanterv meg fog küldetni a tanács minden tagjának és néhány vidéki képző intézet-

nek is (reméljük, hogy a debreczeni főiskola tanítóképző intézet is azok között leendő) oly célból, hogy a jövő tapev. elején arról véleményyt terjeszsenek a tanács elébe. Ha e tanterv meg lesz állapítva, azután is következni rögtön a tanítóképzők tantervének kidolgozására. Az új tanterv a gyakorlati képzésre fektet kiváló súlyt, ennek akadályait igyekszik elhárítani. Elyen a tanítóképző intézet tanárok országos egyesületének emlektáblájában kifejezett azon kívánságot, hogy különbséget tegyenek az általános műveltség és a szakképzettség érdekeinek szolgáló tárgyak között, valamint azt is, hogy minden tantárgy nepekül tanítási módjait, módszereit a pedagógia tanításától elválasszák. Amint azért, mert e tantervekben az egész oktatásnak szakszerűnek kell lennie, ezt pedig azért, mert a különféle tárgyak tanítására nevére a hallgatók különböz. egymástól egészen eltérő utasításokat nyernének. Figyelemreméltó újítás az is a tantervben, hogy a közgazdasági elemekből egy órát szab, a mi esékely ugyan, de orvondetes megis, hogy ma, a mielőtt a közgazdasági érdekek annyira előtérbe vannak állítva, oly nagyfontosságú társadalmi és politikai tényezőkké emelkedtek, a nevelés körében is ter nyitnak a helyes közgazdasági elvek és nevezet. megismertetésére.

A debreczeni ref. főiskola tanítóképző intézete és gyakorló iskolája ellen a vallás- és közoktatási miniszter, a miat éppen lapunk zárta ki értesítések, erős kifogásokat emel legközelebb érkezett terjedésben. A képzede ellen kizárólag a helyiségek alkalmatlan volta miatt lesz kifogásokat, a melyekért alapból volt kétségbe vonnunk nem lehet. Legjobbán éppen az illet tanárkár érzi e mányt. Kíváncsiak is nem ok nélkül való türelmetlenséggel várjuk azt, hogy mikor fog már főiskolánk intéző körében egy kis jótékony nevezet változás következni be, a mely megszabadítva főiskolánkat annak az osdi, ma már sem a közegészségi, sem a tanügyi követelményeknek meg nem felelő felbágnak lidereznymasa alól, a mely az ősi ezétus érdekeit ma is nagyobbra nézi minden egyebnél, nem fogja többé az egyes intézeteket és hivatalokat, valamint a tantervek népességét a legkínosabb és leghátrányosabb szorongásra kárhóztatni, hanem megnyitja a kollégium őrsi épületét annak, a mire szánva van, t. i. a tanügynek.

— **Egységes középiskola.** Az országos közoktatási tanács évzáró közgyűlésében nagyfontosságú elvi kijelentést tett. Kimondotta ugyanis, hogy az egységes középiskola es-méjét elvileg helyesli, annak létesítését szükségesnek tartja, s a következő tanév elején hozza fog a kérdés részleteinek tüzetes tárgyalásához, s az egységes középiskola tantervének kidolgozásához. Abból az alaptételből indul ki a tanács, hogy a középiskolának nem lehet semmi gyakorlati célja, tehát sem az, hogy az életre, sem pedig az, hogy a felső oktatásra készítsen elő. Ez a cél eddig sem vált be. Ily célok miatt terheltek túl a növendékeket az ismeretek tömegével s hanyagolták el a mellett a pedagógiát. Az új középiskolának a kellő értelmi színvonal elérésére, az általános műveltség megadására kell törekednie. És minelyt ez a cél leendő kitűzve, megszűnik a gimnazialis és reális oktatás ellentéte, a dualizmus jogosultsága; mert nem kétféle, hanem csak egyféle általános műveltség megadására kell törekednie. Egységesíteni, egységesíteni kell tehát a középiskolákat, a mi annál könnyebben megy most már, mert a görög nyelv fakultatívva tétele óta a kétféle középiskola tananyaga közt lényeges különbség nincs is. Utal az előadói előterjesztés arra is, hogy a szellem és kultúra szükséges egysége is ellent-

mond, a kétféle középiskolának. „Nem kívánjuk — úgy mond — mesterseges úton, külön intézményekkel állandósítani az or. különbségeket, melyek a közös együttértést gyengítik, a gondolkodásban és felfogásban egyoldalúságokat teremtnek. Nem engedhetjük meg ezt, mert magyarok vagyunk s tudjuk, hogy közbejöttünk nélkül és akarataink ellenére is mennyi felekezeti, politikai és faji érdek közöttünk széthúzó, dekomponáló hatását. . . A fő az, hogy úgy alkottassék meg a középiskola, hogy önálló célja legyen, s ne szolgáljon pusztán lépéselőfok gyanánt egy reáhelyezett épülethez. Így a növendékeknek az összes pályákra éretteknék kell lenniök, vagyis a szükséges kvalifikációk lehetősége ki van zárva. A pályaválasztás késleltetve lesz ugyan, de orvosolva lesznek ez által a nagyon korai pályaválasztás ellen felmerülő panaszok is; s bizonyára, minél későbbi, annál alkalosabb leendő a választás s az általános műveltségnek fogva minden irányban lehető is.”

— **Szinnyei József** egyetemi tanár, ki a Magyar nyelv és irodalom czimű kiadás alatt levő hatalmas műveivel csak most is oly véghetetlenül fontos szolgálatot tesz hazai irodalomtörténetünknek, e mellett egy más, magyar nyelvészeti szempontból rendkívül fontos vállalatot indított meg legközelebb „Magyar Tájszótár” czim alatt, melyet szintén a M. T. Akadémia megbízásából ad ki. Megjelenti e műből az *Abaj-Bilting* szavak névjegyzéke, azzal a lelkiismeretes pontossággal, melyreható nyelvészeti kutatás-alapján áll a hűségrel, mely a derek szerkesztő egyéb műveit is jellemzi. Teljes egészében közöljük Hornyanszky Viktor kiadónak az új munkára vonatkozó előzetesi felhívását a következőkben: „A Magyar Nyelvőr megindulását a következőkben: népnyelvi adatok annyira felszaporítottak, hogy a M. T. Akadémia nyelvtudományi bizottsága szükségesnek látta új Magyar Tájszótár kiadását, és szerkesztésével 1884. végén Szinnyei József dr. akadémiai 1. tagot bízta meg. A szerkesztő földolgozta az összes népnyelvi közleményeket, ezeken kívül több nagyobb kézirat gyűjtemény is rendelkezésére állott, s egyesektől is kapott és maga is gyűjtött számos adatot. Ezekből került ki az új Magyar Tájszótár anyaga, a mely nyolczvanczermel több adatból áll. Szinnyei dr. Tájszótárának tartalma a következő lesz: 1. tulajdonképeni tájszavak, a melyek a köznyelvben teljesen ismeretlenek és csak a nyelvjárásokban fordulnak elő, pl. abajdoc, abajdok, abora, acintos, adaj, áglál, ajan, barkács, bütü, cábár, cüca; 2. jelentésbeli tájszavak, a melyek a köznyelvben is megvannak, de a nyelvjárásokban a köznyelvtől különböző jelentésűek van, pl. aggodik: túróvá képződik; alkalom: alku, egyezés; állat: testalkat, természet, növés, állás; apró: himlő, kanyaró; alacsony: alávaló; aljas; bécestelen; beszéd: mese; 3. alakszerinti tájszavak, vagyis a köznyelvi szavaknak olyan hangalaki változatai, a melyek az illető nyelvjárásnak rendes és szabályba foglalható hangalaki eltérésen és sajátosságain kívül állanak, pl. csalán: csalány, csana, csanál, csanár, csenál, csihány, csilán, stb. Ezek teszik a szótár fő részét, a mely után külön-külön jegyzékbe foglalva következnek: a dajkanyelv (gyermeknyelv) szavai, a keresztnevek nyelvjárási változatai, az áfatok tulajdonnevei és az állathívogató és üző szavak. A Magyar Tájszótár nemesak minden magyar nyelvű anyagnak és mindenkinék, a ki a magyar nyelv tanításával foglalkozik, lesz nélkülözhetetlen segédkönyve, hanem azon gazdag anyagnál fogva, a mely a nép nyelvének kimeríthetetlen kincsanyagából össze lesz benne gyűjtve, kritikával rendezve, és értelmezve, ez olyan munka lesz, a melyet minden író haszonnal for-

gathat, s a melytől az irodalmi nyelv és a tudományos műnyelv tetemes gyarapodását várhatni. Szünyi dr. Magyar Tájszótár-a a M. Tud. Akadémia támogatásával az alulírott könyvkiadó cég kiadásában 10 éves füzetekben jelenik meg. Kiadása néhány évig fog tartani, s évenként legalább három füzetet (=30 ívet) adunk ki. Egy-egy tíz éves füzet ára 1 frt. Minden füzetet megjelenése után azonnal bérmentve küldünk meg. Díszes bekötési táblát e munkához is készítettünk. Formája éppen olyan lesz, mint a Magyar Nyelvtörténeti Szótáré; bétűi azonban valamivel nagyobbak, és könnyebben olvashatók. Azzal a reménnyel fordultunk tehát a magyar közönséghez, főképpen pedig a Magyar Nyelvtörténeti Szótár-nagyérdemű előfizetőihez, hogy ezen munkázásunkat is annak fontosságához mért támogatásban fogják részesíteni. Budapesten, 1893. június havában. Kiváló tisztelettel Hornyánszky Viktor könyvkereskedése. Főlölesleges dolog részünkről a művet ajánlgatunk. Ajánlja az önnön magát.

Népiskolai értesítő. Vettük a *n.-kikindai* ev. református népiskola értesítőjét a most megadott tanévről. Ha nincs is általánosan elterjedve a szokás, s még kevésbé kötelezve a népiskolát fenntartó festület arra, hogy ily nemű értesítőt adjon ki, ezen az exponált helyen létező népiskoláról értesítő kiadása szintugy jogosult, mint szükséges és megnyugtató. Az év történetéből azt látjuk, hogy a városi pénztárból eddig nyújtott segély további megnyerhetőségének reménye ellenében van s ezzel a felekezeti iskolák existenciája feletté kérdésessé vált. Az iskolába összesen 46 tanuló vétetett föl, s ezek közül csak 16 volt az ev. ref., ugyanannyi a római vallású. Magyar 26, német 6, szerb 14. A szülők polgári állása: értelmiségi 23, ipáros 15, földműves 6, személyes szolgálat tevő 2. E kevés számból is látható, hogy *n.-kikindai* egyházunk, élén a lelkes vezető lelkészszel, áldozat arán nem csak egyházi, de magyar nemzeti kiváló fontosságú missziót is tölt be az iskola fenntartásával, s éppen azért feletté kívánatos, hogy ez az iskola a lehetőségig fenntartásék, főként míg felekezeti iskolák maradnak fenn *N.-kikindán*.

Szerkesztői üzenetek.

R. K. Kassa. Szíves jóindulatodat és jókívánságodat nagyon köszönjük úgy a B-dűr, mint a C-möll részéről. Beesés ígéréted teljesülését örömmel várjuk. A hajtóvadászatot ama boszontóan szapora állatfaj ellen, a mely gyakran csakugyan elárastja munkamezőnket, előnyesebben megindítottuk; a háj csak az, hogy a baklővesek ellen nem tudjuk magunkat eléggé biztosítani, s a miatt a vadászat gyakran sikertelen. A Burs Magyarának több rendbeli, többé-kevésbé méltó kritikája került közénk közé; a legméltóbbak közül egyiket mutatványul, s hogy sokan meg ne lássák, e helyen petit betűvel közöljük veled, a mint következik.

Édes Bús Magyarom olvastam a műved.

Cseppet sem lepett meg elmeszüléményed.

Nyers az.

Te mondád, hogy nálad mindig nő az agyar.

Ebből nem érthet mást, a ki igaz magyar.

Mint őzi: Nőjön avagy kopjék ki agyarád.

Rajtad nem változtat, a se től megmarad.

Azért hát fogadd meg azt a jó tanácsot.

Mit III. Inceze Szeán Ferenczhöz vágott.

T. J. N-I. A köszönet el vett közleményre mielőbb ismét keritünk.

TARTALOM-JEGYZÉK. Az elkérésztelési kérdés és a királyi Kuria. Dr. Kovács Sándor. — Tárca: A katolikus népek jövője. Dr. Bartha Béla jogtanár. — Curiai határozat. — Közéletünk: Lelkeszi értekelet. Kovács Lajos ev. ref. lelkész. — Különfelek. — Szerkesztői üzenetek. — Hirdetések.

Felelős szerkesztők és lapfuttatók:

CSIKY LAJOS és Dr. BACZONI LAJOS.

Pályázati hirdetés.

a tiszántúli ev. ref. egyházkerület nagy-szalontai egyházmegyéjében levő nagy-hársányi ev. ref. egyház felkeszi állomására.

Evi javadalom: készpénzben, földben, terményekben, szolgálmányokban és stolareban — egyházmegyei értékeles szerint. — 808 frt. o. e. és, így ezen állomás harmadik osztályú.

Az elválasztandó lelkész köteles állomását f. évi október 1-en elfoglalni, mely időtől fogva fétetik folyóva esedékes hivatali javadalmozása; kivételével a föld termésének, melyből az őszi vetés, egészen, a tavaszi felérészben az eltávozott lelkészt illeti, másik fele része pedig a lelkészi gyáminteztetet, — levonásával a f. évi július 1-től szeptember 30-ig teljesített lelkészi szolgálat díjazásának.

Megválasztott lelkész az e megyei lelkészi gyáminteztetetnek jogos és kötelezett tagja s mint ilyen, hivataloskodása első évében a gyáminteztetet pénztárába 344 ftot o. e. köteles kegyeleti átalányul fizetni.

A kellően felszerelt pályázati kérvények f. évi augusztus 1. napjáig a *n.-szalontai* ev. ref. egyházmegye esperesi hivatalához *N.-Szalontára* küldendőek be.

Debreczen, 1893. június 28.

KISS ARON

püspök.

Pályázat tanítói állomásokra.

A *hajdu-nánási* ev. ref. népiskolánál egy fi- és egy leányosztály vezetésére egyelőre egy évi időtartamra két segéd fitanítói állomásra pályázat nyittatik. Javadalma mindenik állomásnak lakberrel együtt 400 frt, mely évnegyedes előleges részletekben az egyházi pénztár által fizettetik ki. Pályázhatnak ev. ref. vallású okleveles egyének és tanítójelöltek. A megválasztottak kötelesek leendenek a tiszántúli ev. ref. egyházkerület által megállapított A) tanterv szerint vezetni azon egy-egy népiskolai osztályt, melynek vezetésére az ev. ref. iskolaszék által kijelöltetnek; s kellő szorgalom és eredmény után esetleg állandósításra is számíthatnak. A kellőleg felszerelt kérvények f. évi augusztus 1-ig az ev. ref. egyháztanács elnökségéhez nyújtandók be.

Az ev. ref. egyháztanács 1893. jun. 18-án tartott gyűléséből.

Benkő Lajos,

lelkész-elnök.

Kállay Imre,

főgondnok.

Bodnár Lajos,

jegyző.

Pályázat tanári állomásra.

A *székely-udvarhelyi* ev. ref. kollegiumi főgymnásiumban egy *német- és latin nyelvi s irodalmi* új rendes tanszékre, melyet az egyházkerületi közgyűlés választás útján fog betölteni, ezennel pályázat hirdettetik. Kivánatos, hogy a választandó tanár a francia nyelvnek, mint rendkívüli tantárgynak a tanítására is képes legyen.

E tanszékkel a következő javadalmazás jár: készpénzfizetés 1000 frt, évnegyedenként előre fizetve, két ötödévi 100 frtos korpótlék és 200 frt szálláspénz.

A megválasztott tanár, ki állását folyó évi október 1-én tartozik elfoglalni, úgy a közös-, mint a helybeli özvegy-árvai gyámintézetnek kötelezett tagja.

A pályázni kívánók kellően felszerelt pályázati kérvényeiket, melyekben vallásuk, életkoruk, tanári képesítettségek, állapotuk és katonai szolgálati viszonyuk okmányokkal igazolandók, f. évi augusztus hó 1-éig Kolozsvárrt, az erdélyi evang. ref. egyházkerületi igazgató tanácshoz nyujtsák be.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület ig. tanácsától, Kolozsvárrt, 1893. június 28-án.

Száss Domokos, **Parádi Kálmán,**
reform. püspök, mint elnök. tanügyi előadó.

1-2

Pályázat tanári állásra.

A *hajdunászi* ev. reform. hat osztályu gymnásiumban üresedésbe jött *történelem-latin-nyelvi* rendes tanári székre pályázat hirdettetik.

Fizetés 1000 frt, melyből 100 frt lakbér, az egyház pénztárából évnegyedenként előre fizetve. Ha okleveles pályázók nem lennének, alkalmazást nyerhetnek tanárjelöltek is; ez esetben azonban a fizetés 900 frt, melyből 100 frt lakbérnek tekintetik.

Pályázhatnak ev. ref. vallásu egyének. A kívánt oklevéllel bíró egy évi sikeres működés után állandósíttatik, a midőn a tiszántúli ev. ref. középiskolai tanárok gyám- és gyugdíjintézetének jogos és kötelezett tagja leend. Nem okleveles egyén csak helyettes tanári minőségben és csak egy évre választatik, de ha ez idő alatt fenti tárgyakból oklevelet szerez és sikeres működést mutat fel: a következő évben mint rendes tanár állandósíttathatik. Végre ha okleveles, de nem a kiirt szakokból képesített egyén választatnék, az szintén csak helyettes tanári minőségben és csak egy évre alkalmaztatik, fizetése azonban 1000 frt lesz.

A megválasztott egyén állomását f. é. augusztus végén, legkésőbb szept. 1-én elfoglalni köteles s ha családost, 40 frt, ha pedig nőtlen, 15 frt költözködési átalányt kap; ez összeget azonban, ha állomását 3 év letelte előtt elhagyja, visszatéríteni tartozik.

A teljesen felszerelt pályázati kérvények f. évi július 15-ig az ev. ref. egyháztanács elnökségéhez küldendők.

Kelt H.-Nánáson az ev. ref. egyháztanácsnak 1893. évi június hó 12-én tartott ülésében.

Benkő Lajos,
lelkészelnök.

Kállay Imre,
főgondnok.

Bodnár Lajos.

jegyző.

2-3

Pályázat tanári állomásokra.

A mezőtúri ev. ref. egyház 8 osztályuvá fejlesztendő gymnásiumában a *hetedik osztály* megnyitása alkalmával egy halál által megürült és két ujonnan rendszeresített tanszék betöltése céljából pályázat hirdettetik. Még pedig:

- egy classica philologiai tanszékre,
- egy német-magyar nyelvi tanszékre,
- egy szabadkézirajz- és ábrázoló mértani tanszékre.

Ezen tanszékek javadalma egyenként 1200 frt törzs fizetés és 200 frt lakbér.

Protestáns vallásu egyének pályázhatnak.

Pályázati kérvények, életkoruk, vallásuk, családi állapotuk, hadkötelezettségük, képesítések s eddigi szolgálataikra vonatkozó okmányokkal teljesen felszerelve folyó évi július hó 12-ik napjáig az igazgató tanács alattirt elnökéhez beadandók.

Okleveles vagy az országos középiskolai törvény értelmében jogositott tanár csak egy évi sikeres működés után állandósíttatik s állandósíttatásától kezdve a tiszántúli ev. ref. középiskolai tanárok nyugdíj- és gyámintézetének jogos és kötelezett tagja.

Okleveles vagy jogositott tanárok hiányában 800 frt évi javadalmazással alkalmaztatnak helyettes tanárokat oklevelet még nem nyert tanárjelöltek is, alkalmaztatásokra nézve azonban az 1893-ik évi XXX. t. cz. 30. §-a az irányadó.

Az állomás 1893. szept. 1-ső napján elfoglalandó.

Mező-Túron. 1893. jun. 20.

Lukács Dániel s. k.

lelkész és az igazgatótanács elnöke.

2-2